

Bevezetés

Merre tart a világ? Seattle-ben könnygázt vetettek be a Világkereskedelmi Szervezet ellen tiltakozókkal szemben, a megmozdulás fő hangadóit pedig börtönbe csukták. Franciaországban egy nő életét vesztette, amikor „antiglobalista” terroristák felrobbantottak egy McDonald’s éttermet. A nagy gazdasági csúcstalálkozókat – Washingtontól Prágáig, Davostól Melbourne-ig – rendre antiglobalista tömegmozdulások kísérik.

Az antiglobalista megmozdulások háttéréről érdekes tapasztalatot szereztem Portlandban (Oregon), ahol a helyi iskoláknak meg kellett szüntetniük több szabadidős és sportprogramot, miután egy helyi szavazás eredményeként csökkentették a helyi adókat. Egy helyi sportszergyár, amelynek a világ számos részén vannak érdekeltségei, több millió dolláros alapítványt hozott létre, hogy kiegészítse a szorult anyagi helyzetben lévő iskolákat. A diákok örültek – az egyik iskolaszéki tag azonban nem volt hajlandó elfogadni a pénzt, mivel az olyan vállalatától érkezett, amely „kizsákmányolja” a munkásait a szegény országokban. Polgárok egy csoportja azzal keresett meg, hogy írjam alá petíciójukat, amelyben azt követelték, hogy az iskolák kiegészítésére vessenek

2 Bevezetés

ki magasabb adót – a kedves Olvasó is kitalálhatja – a helybeli cégekre.

– Nem az embereket akarjuk megadóztatni – biztosítottak szándékaik felől –, hanem a cégeket, különösen azokat, amelyek erkölcsstelen módon mindössze egy dollár órabért fizetnek a külföldi munkásaiknak!

A zavaros gazdasági elképzelések esetenként megmagyarázhatók ugyan, de a világ másik felén élő nehéz sorsú emberekre nézve akár katasztrofális következményekkel is járhatnak. Képzeld el a kedves Olvasó, hogy a harmadik világ egy túlszűfolt városának nyomornegyedében él, sikerül viszonylag jól fizető munkát szereznie egy külföldi cégnél, ám egy szép napon a főnöke azzal áll elő, hogy be kell zárnia a gyárat, mert nem sikerült meggyőznie a gazdag országok tiltakozóit arról, hogy az egy dolláros munkabér igenis soknak számít azokban az országokban, amelyekben egy család napi költségei csupán néhány dollárt tesznek ki.

Nyilvánvaló, hogy a gazdaság minden résztvevője felelős azért, hogy a dolgozókat és a gyermekeket ne zsákmányolhassák ki, s hogy senki se kényszerüljön olyan munkát végezni, amelyet megalázónak érez. Ahogy mindannyiunknak tudnunk kell, hogy a vállalatok a világon mindenütt védik a környezetet és tiszteletben tartják dolgozóik jogait. De a gazdaság alapvető tényeit figyelmen kívül hagyva azt állítani, hogy az egydolláros órabér erkölcsstelen – nos, ez legalábbis meggondolatlanságra vall. Erkölcsös-e vajon, ha egy dél-dakotai tanár csak 29 000 dollárt keres évente, ha connecticuti kollégái 52 ezret visznek haza?

Globalizáció... óriási jövedelemkülönbségek... kereskedelmi háborúk... ez az Új Gazdaság. A világgazdaság az utóbbi néhány évben sokkal bonyolultabbá vált, s azt várják tőlünk, hogy kövessük és megértsük a történéseket. A hírekben minduntalan olyan kifejezések tűnnek fel, mint 'fedezeti alap', 'WTO', 'részvényopció', 'gazdasági szankciók' – és nem kevesen vannak, akik nehezen igazodnak el rajtuk.

Ha azonban boldogulni szeretnénk a világgazdaságban, akkor – az alapjait legalábbis – meg kell értenünk. Akár környezetvédők vagy gazdálkodók, akár diákok, üzletemberek vagy szakszervezeti aktivisták vagyunk, felelősen gondolkodó polgárként és fogyasztóként tisztában kell lennünk a legfontosabb gazdasági fogalmakkal.

Sokan vannak, akiknek számára a gazdasági tanulmányok csupán haszontalannak és a való élettől fényevekre állónak tűnő grafikonok és egyenletek biflázását jelentették. Holott nem kell, hogy így legyen. A világgazdaság valójában nem sokkal bonyolultabb a családok mindennapi gazdálkodásánál. Nem habozunk egy másik bankba áttenni a megtakarításainkat, ha ott jobb feltételekkel találkozunk. Globális szinten ugyanúgy gondolkodás nélkül átlépjük a határokat, ha azokon túl előnyös befektetések várnak bennünket, vagy kedvezőbb áron értékesíthetjük termékeinket és szolgáltatásainkat.

Az internet és a határokkal mit sem törődő újfajta kommunikációs rendszerek nyomán a világgazdaság olyan közel került mindennapjainkhoz, ahogy azt még néhány évvel ezelőtt is elképzelhetetlennek tartottuk: az újfajta termékek és szolgáltatások mellett új munkahelyek jelentek meg, s velük együtt számos, a gazdasági jólétünket fenyegető jelenség. Ha jobban megértjük a gazdaságtan alapjait, jobb döntéseket hozhatunk. A gazdasági téren pallérozottabb választópolgárok pedig vezetőiket is racionális döntésekre sarkallhatják, amelyek eredményeként nagy lépéseket tehetünk egy nem csupán jobban prosperáló, de talán a környezettel többlet törődő és szociálisan érzékenyebb világ felé.

A *Világgazdaság dióhéjban* új kiadásába számos olvasói hozzászólást beépítettem. (Természetesen várom az újakat is, a címem: RCEpping@aya.yale.edu.) A világ számos részéből kaptam leveleket, s kiderült: sokan – diákok, e-kereskedelmi szakemberek, vállalatvezetők, a Harmadik Világban dolgozó szociális munkások – könyvem segítségével tették meg első lépéseiket ezen a területen. És ezeket a lépéseket előbb vagy utóbb mindenkinek meg kell tennie, akár így, akár másképpen.

Fölhívom a figyelmet arra, hogy ez nem afféle „hogyan gazdagodjunk meg egy hét alatt” könyv. Nem fogom megmondani, hogy melyik dotcom cég részvényeit érdemes megvásárolni, vagy hogy miként lehet nagyot kaszálni a devizapiacra. A globális piac megköveteli, hogy a résztvevők az alapelvekkel legalább tisztában legyenek. Képzeljük csak el, mi lenne, ha úgy fektetnénk be pénzünket egy e-kereskedelemmel foglalkozó cégbe, hogy fogalmunk sincs, mi fán terem az internet.

A könyv megírása jó mulatság volt – annak kell lennie az olvasásának is. Nem használtam sem egyenleteket, sem grafikonokat, a statisztikai adatokat pedig minden esetben példákkal világítottam meg, amelyek értelmet adnak a számoknak.

A *Világ gazdaság dióhéjban* csak a legalapvetőbb fogalmakat és koncepciókat tárgyalja, azokat, amelyekkel mindennapi életünkben a leggyakrabban találkozunk. A körmönfontabb elméletek és elvek tárgyalása legyen más könyvek feladata.

Hogyan lássunk hozzá? Bár leghasznosabb, ha a könyv elejével kezdjük az olvasást, igyekeztem, hogy valamennyi fejezet önmagában is érthető legyen. Az elejétől a vége felé, a végétől az eleje felé haladva, vagy ott, ahol éppen kinyílik – ahogy tetszik, úgy olvashatjuk. A könyv végén található szójegyzékben gyorsan utánanézhethetünk a hírekben vagy a weben szereplő kifejezéseknek.

A világ gazdaság könnyen megérthető. Amint az alapokat megismertük, az egészhet különleges, sok-sok országot és népet érintő kalandnak fogjuk látni. És ehhez nem kell más, mint hogy ezeket az alapokat valaki egyszerűen elmagyarázza nekünk. Jó szórakozást!

